

สมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 จังหวัดนครราชสีมา

Leadership Capacity of the Basic Education School Administrators under the Jurisdiction of NakhonRatchasima Primary Educational Service Area Office 7

วิวัฒน์ ตู้อานงค์ *

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสมผสานครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะภาวะผู้นำและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 140 คน ซึ่งได้มาจากตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสนทนากลุ่มแบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหาของค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80-1 และค่าความเชื่อมั่น 0.90 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. สมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านฉลาดทางอารมณ์ ด้านผู้นำเชิงกลยุทธ์ และผู้นำโดยรวม ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านผู้นำเชิงกลยุทธ์ คือการแสดงออกความเป็นมืออาชีพที่ดีในฐานะผู้นำมีการสื่อสารเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ประเมินต้นทุนและผลประโยชน์ในการจัดการความเสี่ยงในการกระจายทรัพยากรของโรงเรียนเพื่อประโยชน์สูงสุด มีทักษะ

หลากหลายในการแก้ปัญหาที่แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำ 2) ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือ จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มุ่งให้เกิดผลดี คำนึงค่าต่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการศึกษา 3) ด้านความฉลาดทางอารมณ์ พฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์ ตระหนักถึงความรู้สึกการมองโลกในแง่ดี การสร้างบรรยากาศในการทำงานอย่างสนุกสนาน รอบรู้ธุรกิจคิด และทำอย่างมียุทธศาสตร์ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนและสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับบุคคลที่มีความแตกต่างและหลากหลาย และ 4) ด้านผู้นำโดยรวม การเข้าใจพฤติกรรมของเพื่อนร่วมงาน สร้างเสริมบรรยากาศในการทำงาน สร้างวัฒนธรรมองค์กร ให้ทุกฝ่ายมีโอกาสบริหารจัดการสถานศึกษา จัดระบบการเรียนรู้ ยอมรับในความสามารถที่แตกต่างของแต่ละบุคคลและสามารถบริหารจัดการบุคคลให้สามารถทำงานเต็มตามความสามารถอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: สมรรถนะ ภาวะผู้นำ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และภาวะผู้นำสถานศึกษา

Abstract

This mixed-method research had the purposes to study the leadership capacity of the basic education school administrators under a jurisdiction of NakhonRatchasima Primary Educational Service Area office 7. The samples consisted of 140 school administrators, derived through Krejcie and Morgan's sample-size table, and simple random sampling, also 5 experts. The instrument

* อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัย
นครราชสีมา

used for collecting data was a 5-rating scale questionnaire. The questionnaire had the content validity with an index of congruence (IOC) between 0.80-1 and a reliability of 0.90. The statistics used in analyzing the data were percentage, mean, Standard Deviation, and the qualitative data were undertaken by the content analysis.

The research findings were as follows:

1. The leadership capacity of school administrators was at a high level in every aspect, running from high to low: achievement attainment, emotional intelligence strategic leadership, and total leadership, respectively.

2. The guidelines for developing leadership capacity of school administrators included 4 aspects, namely 1) Strategic leadership: showing good professional leadership as the media leader on school vision, assessing cost and benefit on risk management to distribute school resources for minutemen use, and having multiple skills in solving problems to show leadership; 2) achievements attainment: analyzing, synthesizing and creating the body of knowledge in educational provision administration, promoting research for developing quality knowledge management, and doing effective quality education plans worth for education and environment; 3) Emotional intelligence: controlling emotion, realizing beddings, being optimistic, creating working climate, thinking and performing strategically as the transformational and good-governance leader, and efficiently communicating with different sand diversified persons; and 4) Total leadership: understanding colleagues' behaviors, building up organizational culture, accepting individuals' different abilities, and possessing suitable and efficient personnel administration.

Keywords: Capacity, leadership, basic education, and school leadership

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญ หลายประเทศจึงมีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้คุณภาพและมีความเท่าเทียมกับประเทศอื่น ๆ โดยสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่สำคัญในการจัดการศึกษาและเป็นแหล่งเรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียนและผลิตกำลังคนให้มีศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและเทคโนโลยีกับนานาประเทศได้ โรงเรียนมีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยต้องจัดระบบการเรียนรู้การสอนที่มุ่งให้โอกาสทุกคนในการศึกษาตามความสามารถและศักยภาพของแต่ละคน และเป็นหน่วยบริการทางการศึกษาในมิติที่กว้างขึ้น เพราะในปัจจุบันสังคมโลกเป็นสังคมที่ไร้พรมแดนมีการติดต่อประสานสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่าง ๆ มากขึ้น ดังนั้นในอนาคตโรงเรียนแต่ละแห่งจะต้องมีการแข่งขันด้านคุณภาพมากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2555)

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำคือกุญแจสำคัญไปสู่การปฏิรูปการศึกษาที่ยั่งยืนการสร้างภาวะผู้นำที่ดี เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อความสำเร็จของโครงการต่าง ๆ สำหรับผู้บริหารทุกคน โดยสมรรถนะภาวะผู้นำถือเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงวิธีการปฏิบัติงานหรือสิ่งที่คุณต้องการเพื่อทำงานให้ประสบความสำเร็จผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ถือว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของสมรรถนะภาวะผู้นำ (Cynthia. 2013) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทักษะการบริหารสามารถสร้างบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสมรรถนะภาวะผู้นำจะแสดงออกถึงความสามารถในการนำองค์กรให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย เป็นความสามารถในการวางแผนการทำงาน การบริหารบุคคลในองค์กร มีความรู้และทักษะในงาน การวางแผนให้มีความเหมาะสมในการเป็นผู้นำซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ สมรรถนะภาวะผู้นำเปรียบเสมือนผนังที่แยกจากการเป็นผู้นำออกจากผู้บริหาร โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ การบริหารตนเองมีกลยุทธ์ที่ทำให้สมาชิกปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการสอนงาน ความสามารถในการประเมินวิจจัย

สถานการณ์ได้ถูกต้องแม่นยำ สามารถสร้างและพัฒนาทีมงาน การบริหารความขัดแย้งให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อองค์กร คิดวางแผนกลยุทธ์ สร้างวิสัยทัศน์และสามารถโน้มน้าวให้สมาชิกทำงานประสบผลสำเร็จ (กนกอร สมปราชญ์, 2546)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทาง การศึกษาที่มีหน้าที่นครราชสีมา เขต 7 จังหวัดนครราชสีมา เป็นหน่วยงานกำกับ ดูแล ตรวจสอบ ติดตาม ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาสถานศึกษาในสังกัดให้มีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพตามนโยบายมาตรฐาน การศึกษา โดยมีผู้บริหารช่วยขับเคลื่อนและบริหารงาน ด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ตอบสนองนโยบายแผนการศึกษา ของชาติที่กำหนด และนำนโยบายสู่การปฏิบัติ จากข้อมูล ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-net) ของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต 7 ปีการศึกษา 2561 พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 (ป.6 = 40.40, ม.3=33.92) ระดับประเทศ (ป.6 = 41.14, ม.3 = 37.50) (สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทางศึกษานครราชสีมา เขต 7. 2562ก) แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนยังจัดการศึกษา พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามนโยบายและบ่งชี้ว่าการ บริหารและสมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ยังต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการ พัฒนาความสามารถในการส่งเสริมการปฏิบัติงานของ องค์กรให้มีประสิทธิภาพ โดยนำความรู้ที่ครบวงจร การ บริหารเพื่อเสริมสร้างบริบทของความเป็นผู้นำรวมทั้ง งานด้านวิชาการให้สูงขึ้นซึ่งจะนำไปสู่ประสิทธิผลและ ประสิทธิภาพต่อองค์กร (Cynthia. 2013)

จากปัญหาความสำคัญจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึง สนใจที่จะศึกษา สมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำของ ผู้บริหาร สามารถบริหารจัดการให้โรงเรียนมีคุณภาพ ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้เป็นไปตามมาตรฐานที่ กำหนด

คำถามการวิจัย

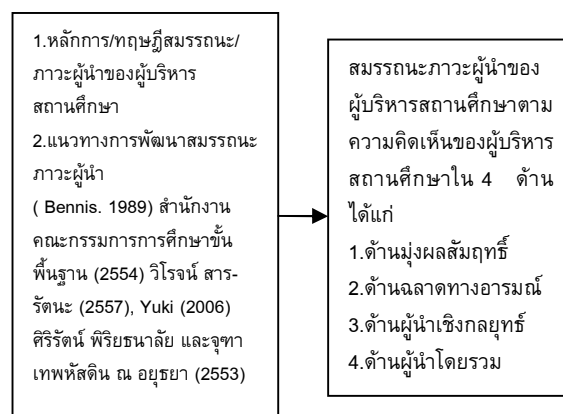
1. สมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7 อยู่ในระดับใด
2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำของ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาทางศึกษานครราชสีมา เขต 7 ควรเป็น อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะภาวะผู้นำของ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาทางศึกษานครราชสีมาเขต เขต 7 จังหวัด นครราชสีมา
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทางศึกษานครราชสีมาเขต 7 จังหวัด นครราชสีมา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย ศึกษาสมรรถนะภาวะ ผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทางศึกษานครราชสีมา เขต 7 จังหวัดนครราชสีมา

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยสมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed research) โดยเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน

การศึกษาสภาพปัจจุบัน สมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์เอกสาร ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแนวทางการศึกษาสมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 จังหวัดนครราชสีมา

การสร้างเครื่องมือ การวิเคราะห์เอกสารจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดำเนินการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Synthesis) ดำเนินการดังนี้

1. กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร
2. วางเค้าโครงการวิเคราะห์โดยคำนึงถึงการจำแนกความสอดคล้องกับปัญหาวัตถุประสงค์การวิจัยและจำแนกความครอบคลุม
3. จัดทำแบบวิเคราะห์เอกสารตามแนวสมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 จังหวัดนครราชสีมา

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เอกสารใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 ศึกษาสมรรถนะภาวะผู้นำและการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 จังหวัดนครราชสีมา

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 219 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7. 2562ข)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 140

คน ซึ่งได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 607-610) แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เพื่อสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของครู และบุคลากรทางการศึกษา มีระดับค่าคะแนนดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมาก
คะแนน 3 หมายถึง ระดับการปฏิบัติปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อย
คะแนน 1 หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

การหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี ดังนี้

1. คุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถาม ให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คนพิจารณา ความสอดคล้อง ความครอบคลุมข้อความกับวัตถุประสงค์การวิจัย นิยามศัพท์ ความเหมาะสมทางด้านภาษา

2. ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาค่า IOC (Item-Objective Congruence Index) ได้ค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1

3. คุณภาพด้านความเที่ยง (Reliability) แบบสอบถาม โดยนำไปทดลองใช้กับครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach. 1970: 161) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90

4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม ที่ผ่านกระบวนการดังกล่าวฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะแล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยประมวลและสังเคราะห์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ

ประเด็นที่ศึกษาของงานวิจัยนี้ จากแหล่งข้อมูลทาง วิชาการต่าง ๆ อาทิ การดาวน์โหลดแอปพลิเคชันจาก แหล่งที่เชื่อถือได้ จากเอกสารวิชาการ งานวิจัย บทความ เป็นต้น

2. ผู้วิจัยทำหนังสือเพื่อขออนุญาตไปถึง ผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 เพื่อขอ ความร่วมมือแจกแบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาชั้น พื้นฐาน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติ พื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ระยะที่ 3 การสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา การสัมภาษณ์ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน ตามเกณฑ์ดังนี้

เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 2 ปี เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับสมรรถนะหรือภาวะผู้นำหรือเป็นวิทยากร หรือผ่านการอบรมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับสมรรถนะ หรือภาวะผู้นำมาแล้ว และสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่า ปริญญาโทหรือเอก

การสร้างเครื่องมือ เป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกข้อมูล ลักษณะแบบสัมภาษณ์เป็นแบบ สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวม ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อประสานขอความร่วมมือ ในการสัมภาษณ์และจัดส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องให้ ผู้บริหารสถานศึกษาที่จะถูกสัมภาษณ์ล่วงหน้า 5 วัน เพื่อศึกษารายละเอียดข้อมูล

2. นัดหมายวันเวลา สถานที่ ที่จะดำเนินการ สัมภาษณ์ ตามที่ผู้บริหารแต่ละคนพร้อมให้สัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) สรุป สาระสำคัญ แจกแจงความถี่ของผู้สัมภาษณ์แต่ละรายการ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแนวทางในการศึกษา สมรรถนะภาวะผู้นำและพัฒนาสมรรถนะภาวะ ผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 จังหวัดนครราชสีมา

ระยะที่ 1 การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) รายละเอียดดังนี้

1. จัดทำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

2. เลือกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน แบบ เจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนด 1) เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เกี่ยวกับสมรรถนะ หรือผ่านการอบรมเรื่องสมรรถนะหรือภาวะผู้นำเป็น ผู้บริหารสถานศึกษาหรือศึกษานิเทศก์ ไม่น้อยกว่า 2 ปี 2) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโทหรือ ปริญญาเอก

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือ ถึงผู้เชี่ยวชาญ 5 คน นำไปด้วยตนเอง เพื่อเชิญเข้า ร่วมสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มโดยการ วิเคราะห์เนื้อหาตามองค์ประกอบ

ตัวแปรที่ศึกษา คือ สมรรถนะภาวะผู้นำ และการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7 จังหวัดนครราชสีมา

การจัดกระทำข้อมูล และการวิเคราะห์ ข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้แล้วนำมาตรวจสอบ ความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสถิติ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) สถิติที่ใช้ในการหาค่าคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ หาค่า อำนาจจำแนกของข้อคำถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)

ของครอนบาค (Cronbach) จากนั้นรวบรวมข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการร่วมสนทนากลุ่ม ของผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำ

ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7

การสร้างเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้แล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการสนทนากลุ่มและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และ สังเคราะห์เนื้อหา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ศึกษาสมรรถนะภาวะผู้นำและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7 จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านฉลาดทางอารมณ์ ด้านผู้นำเชิงกลยุทธ์ และผู้นำโดยรวม

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7 ทั้ง 4 ด้าน

1) ด้านผู้นำเชิงกลยุทธ์ คือการแสดงออกความเป็นมืออาชีพที่ดีในฐานะผู้นำมีการสื่อสารเกี่ยวกับวิสัยทัศน์

ของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ประเมินต้นทุนและผลประโยชน์ในการจัดการความเสี่ยงในการกระจายทรัพยากรของโรงเรียนเพื่อประโยชน์สูงสุด มีทักษะหลากหลายในการแก้ปัญหาที่แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำ 2) ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือ จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มุ่งให้เกิดผลดี คุ่มค่าต่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการศึกษา 3) ความฉลาดทางอารมณ์ พฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์ ตระหนักถึงความรู้สึกการมองโลกในแง่ดี การสร้างบรรยากาศในการทำงานอย่างสนุกสนาน รอบรู้ธุรกิจ คิด และทำอย่างมียุทธศาสตร์ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงยึดหลักธรรมมาภิบาลในการบริหารโรงเรียน สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับบุคคลที่มีความแตกต่างและหลากหลาย และ 4) ด้านผู้นำโดยรวม การเข้าใจพฤติกรรมของเพื่อนร่วมงานสร้างเสริมบรรยากาศในการทำงาน สร้างวัฒนธรรมองค์กร ให้ทุกฝ่ายมีโอกาสบริหารจัดการสถานศึกษาจัดระบบการเรียนรู้

อภิปรายผล

1. สมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7 จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านฉลาดทางอารมณ์ ด้านผู้นำเชิงกลยุทธ์ และผู้นำโดยรวม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 7 จังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ ในการบริหารจัดการศึกษา มีการพัฒนาวิชาชีพของตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับที่ เสาวณีย์ สิกขบัณฑิต (2559, กรกฎาคม-ธันวาคม) ทำวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีการพัฒนาภาวะผู้นำ ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ พิเศษภูมิจันทร์ (2553) ที่ศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 3 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา

โดยรวมอยู่ในระดับมาก ตลอดจนแคทรียา บงแก้ว (2558) ศึกษาสมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า สมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีระดับการแสดงผลออกความสามารถโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 7 ทั้ง 4 ด้าน

- 1) ด้านผู้นำเชิงกลยุทธ์ คือการแสดงผลออกความเป็นมืออาชีพที่ดีในฐานะผู้นำมีการสื่อสารเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ประเมินต้นทุนและผลประโยชน์ในการจัดการความเสี่ยงในการกระจายทรัพยากรของโรงเรียนเพื่อประโยชน์สูงสุด มีทักษะหลากหลายในการแก้ปัญหาที่แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำ
- 2) ด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือ จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มุ่งให้เกิดผลดี คำนึงต่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการศึกษา
- 3) ความฉลาดทางอารมณ์ พฤติกรรมเกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์ ตระหนักถึงความรู้สึกการมองโลกในแง่ดี การสร้างบรรยากาศในการทำงานอย่างสนุกสนาน รอบรู้ธุรกิจคิด และทำอย่างมียุทธศาสตร์ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ยึดหลักธรรมมาภิบาลในการบริหารโรงเรียน สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับบุคคลที่มีความแตกต่างและหลากหลาย
- 4) ด้านผู้นำโดยรวม การเข้าใจพฤติกรรมของเพื่อนร่วมงานสร้างเสริมบรรยากาศในการทำงาน สร้างวัฒนธรรมองค์กร ให้ทุกฝ่ายมีโอกาสบริหารจัดการสถานศึกษาจัดระบบการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีความประสงค์พัฒนาตนเองโดยการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ ด้านหรือแสวงหาประสบการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับ กล้าศักดิ์ จิตต์สงวน (2555) ที่ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้บริหารมัธยมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และแนวคิดของ Pragon, Banutai; & Bizjak (2008) ที่นำเสนอรายงานผลการศึกษาสมรรถนะภาวะผู้นำสำหรับการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่ประสบผลสำเร็จ ผู้บริหาร

ควรมีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะที่มงานมิติต่าง ๆ โดยรวม และแคทรียา บงแก้ว (2558) ที่ศึกษาด้านความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ รวมทั้งพิมพ์ วิเศษ (2554) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู อำเภอบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าผลการศึกษาด้านผู้นำโดยรวมตรงกับความเป็นจริงโดยผู้บริหารยังไม่ได้ส่งเสริมให้บุคคลอื่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างแท้จริงเพราะในขั้นสุดท้ายผู้บริหารก็ยังเป็นผู้ตัดสินใจอยู่เพียงผู้เดียว บังอร โกศลปริญญานัน และพรรณิ ศรีวานิชย์พุดิ (2560) ศึกษาปัจจัยที่มีผลสมรรถนะครูผู้สอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านปัจจัยต่อทัศนคติต่อการประกอบวิชาชีพครู ระดับรองลงมา ด้านปัจจัยการมุ่งอนาคตควบคุมตนเองระดับน้อยคือ ลักษณะงานที่ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

การนำในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านฉลาดทางอารมณ์ ด้านผู้นำเชิงกลยุทธ์ และผู้นำโดยรวม ที่จะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ

2. สถานศึกษาควรเผยแพร่แนวคิด ในการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านฉลาดทางอารมณ์ ด้านผู้นำเชิงกลยุทธ์ และผู้นำโดยรวม ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา

2. วรประเมินรูปแบบสมรรถนะภาวะผู้นำและการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำของสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

กนกอร สมปราชญ์.(2546). ภาวะผู้นำทางการศึกษา. ขอนแก่น: ภาควิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). การศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ แผนพัฒนา ฉบับที่ 11 พ.ศ.2550-2559. จาก <http://old.rmutto.ac.th>

กล้าศักดิ์ จิตต์สงวน. (2555). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

แคทเธียา บงแก้ว. (2558). สมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บังอร โกศลปริญญานัน และ พรรณี ศรีวานิชย์พุฒิ. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อสมรรถนะครูผู้สอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ. การประชุมวิชาการระดับชาติเบญจมิตรวิชาการ 60, จาก www.north.bkk.ac.th/research/them/downloads/abstract/1571136390_abstract.pdf

พิมพ์ใจ วิเศษ. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูอำเภอบ้านนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา. ปทุมธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

พิศิษฐ์ แสงสุพิน. (2553). สมรรถนะหลักทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิโรจน์ สารรัตน์. (2557). ภาวะผู้นำ: ทฤษฎีและนันทศาสตร์ร่วมในสมัยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทรี.

ศิริรัตน์ พิริยธนาลัย และจุฑา เทพหัทธิน ณ อยุธยา. (2553). **Competency สมรรถนะ: เข้าใจ ใช้ เป็น เห็นผล.** กรุงเทพฯ: เอ.พี.พรีนติ้ง กรุ๊ป.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7. (2562ก). **กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการศึกษา.** นครราชสีมา: สำนักงานฯ.

_____. (2562ข). **งานพัฒนาบุคลากร.** นครราชสีมา: สำนักงานฯ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). **คู่มือการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาแนวใหม่ตามแนวปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2.** กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

เสาวณีย์ ลิกขาบัณฑิต. (2559, กรกฎาคม-ธันวาคม). การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอชัยบุรี จังหวัดปทุมธานี. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ. 5(2): 120-125.

Bennis, W. (1989). **On Becoming a Leader.** Reading, MA: Addison-Wesley Publishing.

Cronbach, Lee Joseph. (1970). **Essentials of Psychological Testing.** 3rd ed., New York: Harper and Row.

Cynthia, T. M. (2013). **A Leadership Competency Study of Higher Education Chief Business Officers.** Ph.D. Dissertations. Educational Leadership, California State University.

Kitty, S. C. (2009). **Leadership Competencies of Branch Campus Administrators in Multi-Campus Community Colleges Systems.**

Doctorate in Department of Education, Graduate School, Iowa State University.

Krejcie, R. V.; & Morgan, D. W. (1970). **Determining Sample Size for Research Activities.**

Educational and Psychological Measurement. 30(3): 607-610.

Yukl, G. A. (2006). **Leadership in Organizations.** 6th ed., New York: Prentice-Hall.

ประวัติย่อ

ชื่อ – ชื่อสกุล ผศ.ดร.วิวัฒน์ ตู้อัจฉริยะ

ที่อยู่ปัจจุบัน 70/1 เดชอุดม ซอย 6
ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา 30000

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำ
คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์
วิทยาลัยนครราชสีมา
จังหวัดนครราชสีมา

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2560 ระดับปริญญาเอก
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.)
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. 2543 ระดับปริญญาโท
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.)
สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น

พ.ศ. 2526 ระดับปริญญาตรี
ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.)
วิชาเอกการประถมศึกษา
วิทยาลัยครูนครราชสีมา
จังหวัดนครราชสีมา